

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่แบ่งพื้นที่ต่างๆ ออกเป็นภูมิภาค มีการแบ่งเขต ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งในนั้นก็ประกอบไปด้วยประชากรซึ่งเป็นกลุ่มคนสำคัญในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด เมื่อประชากรรวมกันมากขึ้นก็จะจัดกลุ่มรวมกันจึงเรียกกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่นที่รวมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งทางสังคมที่สำคัญของคนไทย หมู่บ้านและวิถีชีวิตแบบชาวบ้านจะผูกติดอยู่กับความเถื่อนไทย ถึงกับพูดกัน โดยทั่วไปว่าคนไทยแท้ๆ คือชาวบ้าน (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544 : 11)

ชุมชนหรือหมู่บ้านในปัจจุบัน เกิดความอ่อนแอและล่มสลายจากปรากฏการณ์หลายด้านด้วยกัน เป็นต้นว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุกอย่างลดน้อยถอยลงและเพิ่มปัญหามากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อชีวิตและสุขภาพกายใจของชุมชน ด้านทรัพยากรบุคคล คนเก่ง คนมีความรู้ความสามารถ ถูกดึงออกจากชุมชน ทั้งในรูปแบบของการศึกษาและการอพยพแรงงาน ด้านครอบครัวและสถาบันดั้งเดิมในชุมชน ล้วนอ่อนแอจากกระแสการเห็นเงินและวัตถุสำคัญมากกว่าจิตใจ ความรัก และความเอื้ออาทร ด้านการเงิน การบริโภคนิยมจากภายนอกชุมชนมีมากกว่าการบริโภคนิยมที่ชุมชนผลิตได้เอง (สมพันธ์ เตชะอธิก. 2543 : 31) แม้ว่าการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาจะทำให้เกิดสภาวะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ผลกระทบจากการพัฒนาที่ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องมุ่งเน้นดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป รัฐบาลมีการผลักดันจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ร่วมมือกันเพื่อพัฒนาประเทศ รวมทั้งแก้ไขปัญหามาให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว

ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมสำคัญและการแพร่ระบาดของยาเสพติด รักษาความมั่นคงปลอดภัยในบริเวณแนวชายแดน ป้องกันปราบปรามการก่อความไม่สงบ และการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในบริเวณแนวชายแดน (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2540 : 48) การปฏิบัติงานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน มีงานสำคัญซึ่งบรรจุอยู่ในแผนตำรวจตระเวนชายแดนแม่บท ฉบับที่ 5 (2545 – 2549) คือ โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ซึ่งเป็นโครงการในรูปของกรพัฒนาแนวความคิดในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต (สมศักดิ์

บุปผาสวรรณ. 2543 : 18) หรือ Appreciation Influence Control : AIC (สมพันธ์ เฑาะอธิก และ คนอื่นๆ. 2545 : 42) ดำรงตระเวนชาวแดนได้นำโครงการนี้มาดำเนินการให้เหมาะสมกับ สภาพพื้นที่จนสามารถกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ในการพัฒนาพื้นที่ได้ตรงกับ สภาพปัญหาที่ปรากฏได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการดำเนินการตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ซึ่งยังคงเน้นการพัฒนาคนและ สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีวิถีการดำรงชีพและค่านิยมที่ เหมาะสม สามารถพึ่งตนเองได้ และเนื่องจากการดำเนินการตามโครงการผ่านมาเป็นระยะเวลา พอสมควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการดำเนินการตามโครงการ โดยเลือกศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านลำนางรอน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ตำบลลำนางรอน อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นได้ไม่นานนัก แต่มีความพร้อมในด้านการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาและปรับปรุง โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรม ราชชนนี หรือ โครงการอื่นๆ ที่มีหลักการดำเนินการที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนีในพื้นที่หมู่บ้านลำนางรอน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ตำบลลำนางรอน อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่ หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี โดยใช้กระบวนการรวมพลังสร้าง อนาคต

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงผลของการดำเนินการตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ว่าปัจจัยใดส่งผลในด้านใดบ้าง
3. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจัดทําแผนพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
4. นำผลการวิจัยเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และแนวทางดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับผลของการดำเนินงานตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี

ประชากร

ประชากรที่ทำการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายที่ทำการศึกษาทั้ง 2 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านลำนางรอง หมู่ที่ 1 ตำบลลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากร 978 คน แยกเป็นชาย 564 คน หญิง 414 คน
2. บ้านลำนางรอง หมู่ที่ 10 ตำบลลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากร 537 คน แยกเป็นชาย 262 คน หญิง 275 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชากรในหมู่บ้านเป้าหมายที่ทำการศึกษาทั้ง 2 หมู่บ้าน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ร้อยละ 30 (ยุทธพงษ์ กัลลวรรณ. 2543 : 73) ของจำนวนประชากรในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) มุ่งเน้นผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ และสมาชิกกลุ่มอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. บ้านล้านางรอง หมู่ที่ 1 ประชากรชาย 564 คน จำนวนที่ต้องการ 169 คน
ประชากรหญิง 414 คน จำนวนที่ต้องการ 124 คน
2. บ้านล้านางรอง หมู่ที่ 10 ประชากรชาย 262 คน จำนวนที่ต้องการ 78 คน
ประชากรหญิง 275 คน จำนวนที่ต้องการ 82 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ 453 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น คือปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการตามโครงการ อันได้แก่
 - 1.1 ปัจจัยด้านผู้นำ หมายถึง การได้รับการยอมรับ มีภาระมี มีความสามารถที่ปฏิบัติ มีความสามารถ และคิดถึงส่วนรวมจริงๆ สามารถนำพาให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้
 - 1.2 ปัจจัยด้านสมาชิก หมายถึง การร่วมมือกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล
 - 1.3 ปัจจัยด้านกิจกรรม หมายถึง ความสอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีความต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาหรือช่วยเสริมสร้างชีวิตชาวบ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 - 1.4 ปัจจัยด้านเงินทุน หมายถึง การระดมทุนทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ทำกิจกรรมได้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ประกอบด้วยคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

เวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มทำการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2547 และทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2545

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี (สมบท.สว.) หมายถึง งานที่ตำรวจตระเวนชายแดน ได้กระทำเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสภาพพื้นฐานในชนบทเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิต โดยนำกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต หรือ Appreciation Influence Control : AIC มาประยุกต์ดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

2. ดำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง ข้าราชการตำรวจที่ตั้งกักกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งชั้นสัญญาบัตรและชั้นประทวน พลตำรวจ
3. ปังจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินการตาม โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามโครงการ อันได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านสมาชิก ด้านกิจกรรม และด้านเงินทุน
4. ปังจัยด้านผู้นำ หมายถึง การได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามัคคี ปฏิบัติดี มีความสามารถ และคิดถึงส่วนรวมจริงๆ สามารถนำพาให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้
5. ปังจัยด้านสมาชิก หมายถึง การร่วมมือกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล
6. ปังจัยด้านกิจกรรม หมายถึง ความสอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีความต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาหรือช่วยเสริมสร้างชีวิตชาวบ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
7. ปังจัยด้านเงินทุน หมายถึง การระดมทุนทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ทำกิจกรรมได้
8. คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชีวิต ด้วยพลังกำลัง และความรู้ ความสามารถทั้งปวงที่ตนมีอยู่ ด้วยความราบรื่นทั้งร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและ ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ตามสมควร ซึ่งสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม
9. กระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต หมายถึง กระบวนการที่โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กำหนดให้ชุดปฏิบัติการนำไปดำเนินการที่หมู่บ้านเป้าหมาย เป็นกระบวนการของการประชุม โดยเน้นที่จุดสำคัญคือ เน้นความเป็นกระบวนการ เน้นการรวมพลังเข้าด้วยกัน เน้นการคิดสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย และเน้นเรื่องอนาคต
10. ผลการดำเนินการตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านที่ดำเนินการตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่หมู่บ้านลำนางรองหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10